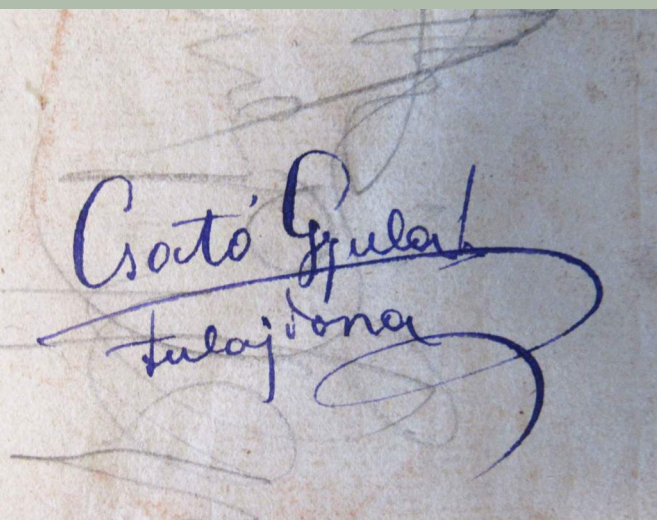

A villányi gyógyszerész Calepinus-szótára

Fotó: Csorba Győző Könyvtár, Helyismereti Gyűjtemény

Habent sua fata libelli – a könyveknek az emberi életekhez hasonló, az olvasók életével összefonódó sorsa, története van. Ezt a régi bölcsességet példázza egy érdekes 17. századi kiadvány, amely a századfordulón Villányban, a helyi gyógyszerész birtokában bukkant fel.

Csathó György Gyula a Bihar vármegyei Jankafalván született 1854-ben, középiskolai tanulmányait Gyulafehérvárott végezte, gyógyszerész diplomát 1878-ban Pesten szerzett. Ugyanebben az évben költözött Villányba, és megnyitotta a Szűz Anyához címzett patikát.

Gyógyszertárát példás rendben vezette, szakmai horizontjára jellemző, hogy tagja volt a Magyarországi Gyógyszerész-egyletnek, részt vett az orvosok és természetvizsgálók miskolci vándorgyűlésén. Egy ízben a megyei híradásokba is bekerült, amikor páratlan lélekjelenléttel megmenette egy kocsmái verekezésben súlyos fejszerűlést szenvedett fiatal életét.

Gyógyszerészi munkája mellett hivatászerűen foglalkozott borászattal is. 1890-ben a bécsi ipari kiállítás szőlőművelési és

borászati csoportjában – erős, számos arisztokratát és nagybirtokost felvonultató mezőnyben – nyert bronzérmet. 1902-ben részt vett a Villány és Vidéke Bortermelőinek Egyesülete megalakításában, bizottsági taggá és a sajtókapcsolatokért felelős laptudósítónak választották.

1895-ben már Baranya legtöbb adótfizető polgárai között találjuk, azonban 213 forint 80 koronás adójával a lista vége felé szerepelt. Ahogyan később maga fogalmazott, „teljesíttem a jó módú emberek kötelességét”: lendületesen és nagylelkűen vett részt a helyi és a megyei társadalmi életben.

1905 tavaszán az ő elnökle alatt alakult újjá az önkéntes tűzoltóegylet. Tagja volt továbbá a Villányi Olvasókörnek, választmányi tagja a Kaszinónak, és támogatója az Ipartestületnek. A villányiak számára különösen fontos volt, hogy felvetette és éveken át következetesen képviselte, hogy a község járásbírói és szolgabírói szék-helyet kapjon. Mindezek mellett adományával segítette a Pécsi Athletikai

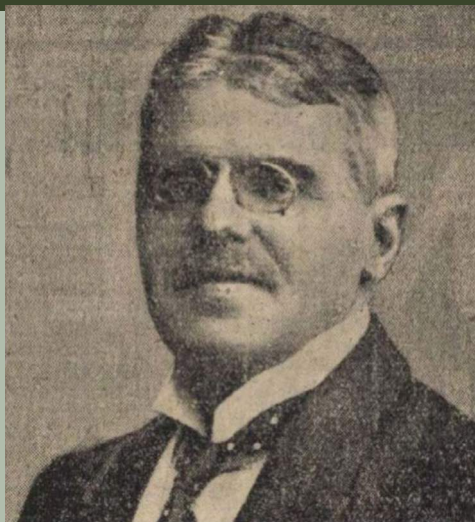
Clubot és a Pécsi Jótékony Nőegylet, később a Vidéki Hírlapírók Országos Szövetségét, a háború kitorrése után pedig a budapesti hadikórház támogatása.

Csathó villányi éveinek egyik érdekes emléke egy 17. századi könyv, amelyet ma a Csorba Győző Könyvtár Helyismereti

Fotó: Csorba Győző Könyvtár, Helyismereti Gyűjtemény

„A Calepinus-szótár 1605-ös kiadásának a történeti Magyarország területén több mint száz példánya volt ismert”

„Csathó villányi éveinek egyik érdekes emléke egy 17. századi könyv, amelyet ma a Csorba Győző Könyvtár Helyismereti Gyűjteménye őriz: az Ambrosii Calepini Dictionarium 1605-ben megjelent kiadásának egy példánya”

reti Gyűjteménye őriz: az Ambrosii Calepini Dictionarium 1605-ben megjelent kiadásának egy példánya.

A szótár szerzője Ambrosius Calepinus (1435-1911) itáliai ágostonos szerzetes, grandiózus művét először 1502-ben adták ki Reggióban. Rendkívüli népszerűségét jelzi, hogy 1778-ig tucatnyi kiadása jelent meg, a nyelvtanulás nélkülözhetetlen segédeszközeként tartották számon. Az eredetileg egynyelvű szótárat később hét-, kilenc-, tíz- és tizenegy nyelvű kiadások követték. Az 1585-ös lyoni és a változatlan tartalmú 1605-ös bázeli kiadás jelentősége, hogy magyar szójegyzéket is tartalmaz.

A pécsi példány történetét a benne található kéziratos bejegyzések alapján rekonstruálhatjuk. Első ismert tulajdonosa Bor Ádám, akinek nevét később valaki két vonallal áthúzta, a bejegyzés többi részét pedig olvashatatlanná tette; ceruzával később toldhatták hozzá az 1753-as évszámot. A tulajdonost talán avval a Vas vármegyei Bor Ádámmal azonosíthatjuk, aki 1765-ben dénesfai birtokosként bukkan fel. Egy későbbi, 1835-ben keletkezett bejegyzést szintén kisatírozta, így nem tudni, hogyan jutott a könyv Baranyába, és kitől szerezte meg az a Simon György, aki ekkor németürögi vikáriusként, majd plébánosként szolgált. Simon halála után nem sokkal, az 1858-59-es tanévben Cserny Gyula, a Pécsi Katolikus Főgimnázium 5. osztályos tanulója kapta meg a kötetet, aki barna

írónnal jegyezte be a nevét az előzékre, és néhány kiemelés, kiegészítést is fűzött a szócikkekhez. Tőle vásárolhatta meg a könyvet 1880-ban az ekkor 26 éves Csathó Gyula, aki tulajdonjogát a belső címlapon körpecséttel jelölte. Talán szintén ő volt az, aki néhány lepréselt növényt felejtett a könyv lapjai között: a fiatal gyógyszerész herbáriumába gyűjtött növények préseléséhez ugyancsak alkalmasnak tűnhetett a vaskos kötet.

A Calepinus-szótár 1605-ös kiadásának a történeti Magyarország területén több mint száz példánya volt ismert, vagyis nem számított könyvészeti ritkaságnak. Mégis figyelemreméltó, hogy kismesek, plébánosok és diákok mellett egy vidéki gyógyszerész könyvespolcán is helyet kapott. Az egymást váltó tulajdonosok láthatóan vigyáztak a kötetre, a példány jó megtartású, sérülés csak az utolsó lapokon látható, de a kopott bőrkötés arra utal, hogy egykor rendszeres használatban volt.

Csathó alighanem 1913-ban adott túl az értékes könyvön, ami ekkor a Pécsi Városi Múzeum tulajdonába, majd Pécs Város Közművelődési Könyvtára állományába került.

Csathó nem véletlenül vált meg a vaskos kötettől, hiszen 1913 tavaszán elhagyta Villányt. Megyeszerte nagy feltűnést keltett, hogy a Pesti Hazai Első Takarékpénztár nyereségkötvényével megnyerte a 400 ezer koronás fődíjat. Ekkor eladta a gyógyszerészét, hogy Budapestre költözve

a nyugalomnak és a jótékonyágnak élhessen. Dél-Budán telepedett le, és ezután néhány évet távoli tájakra vezető kalandos utazásokkal tett izgalmasabbá.

1914-ben személyes érdeklődéstől vezetve beiratkozott az Orvostudományi Egyetemre, hadikölcsön-jegyzései azonban csaknem a teljes vagyonát felemésztették, ezért a háború után kénytelen volt felhagyni a nyugodt élettel. Miután 1921 augusztusában orvosdoktorrá avatták, a Budafoki úton nyitott rendelőt. Egykorú tudósítás szerint „kedves modorával és humánus törekvéseivel hamar kedvelt emberré lett Kelenföldön”.

Öregkorát unokája és nem sokkal később felesége halála keserítette meg. Amikor a 79 éves orvos-gyógyszerész egy újságíró kérdezte, azt felelte: a hosszú élet titka az önfegyelem, a belső tartás, míg a gond, a bánat életölő, márpedig: „A hosszú élet... hosszú bánatot jelent.”

Erdős Zoltán